

Lietuvos etnokultūriniai regionai

Turinys

[Aukštaitija](#)

[Žemaitija](#)

[Dzūkija](#)

[Suvalkija](#)

[Mažoji Lietuva](#)

Nors Lietuva yra vieninga valstybė, ją sudaro penki dar XIII amžiuje susiformavę etnografiniai regionai: Aukštaitija, Žemaitija, Dzūkija (dar vadinama Dainava), Suvalkija (Sūduva) ir Mažoji Lietuva.

Šie etnografiniai regionai ir dabar skiriasi savitomis kalbos tarmėmis, kai kuriais gyvensenos, mitybos, elgsenos bruožais, amatais, o iki XIX amžiaus pabaigos – XX amžiaus pradžios ryškiai skyrėsi ir apranga, sodybų ir kaimų stiliais.

AUKŠTAITIJA

Aukštaitija, esanti Šiaurės Rytų–Rytų Lietuvoje, yra didžiausias Lietuvos etnografinis regionas. Seniau žmonės šiame regione gyveno laisvai išdėstytuose vienkiemiuose arba gatviniuose rėžiniuose kaimuose, kuriuose gyvenamieji namai būdavo išrikiuoti prie kelio, o ūkiniai pastatai stovėdavo kiemo gilumoje.

Aukštaitijos tradiciniuose audiniuose ir nacionaliniuose kostiumuose vyrauja linksmos, šviesios spalvos. Aukštaičiai garsūs ir tuo, kad gieda sutartines – polifonines dainas, išlaikiusias archajišką muzikinę ir poetinę formą, taip pat groja skudučiais ir pučia ragus.

Aukštaitija garsėja ir kaip aludarių kraštas. Biržų pilyje yra Alaus muziejus, o alaus galima paragauti trijose mieste esančiose alaus daryklose. Tradiciniai šio regiono patiekalai – skryliai, virtiniai, pieniška miltinių kukulaičių sriuba, blynai su spirgu, varškės ar grietinės padažu, ruginė duona, rūkyti mėsos gaminiai. Visa tai įrašyta į Europos kulinarinio paveldo sąrašą.

Aukštaitija dar vadinama ežerų kraštu, šioje Lietuvos dalyje gausu miškų ir kalvų. Sakoma, kad vaizdinga gamta lėmė tai, jog aukštaičiai yra linksmo būdo žmonės, Aukštaitijoje daug pasakorių ir poetų.

ŽEMAITIJA

Žemaitija – etninis regionas Šiaurės Vakarų Lietuvoje. Šio regiono sostinė – Telšiai, antras pagal reikšmę miestas – Varniai. Sakoma, kad žemaičiai yra užsispyrę ir ištikimi žmonės.

Seniau Žemaitija buvo garsi tuo, kad joje klestėjo įvairūs amatai: dailidės statydavo namus, gamindavo baldus, ratelius siūlams verpti, darbo turėjo kubiliai, klumpadirbiai, batsiuviai, siuvėjai, audėjos, račiai, kalviai, kailiadirbiai. Ypač populiari buvo puodininkystė – žemaičių puodžiai lenkė visus kitus Lietuvos regionus.

Itin linksmi žemaičiai švenčia Užgavėnes: persirengę įvairiausiais veikėjais, užsidėję baidyklų ir gyvūnų kaukes jie lanko kaimynus, iš oro spėja apie būsimą derlių, buria, o vakare sudegina Morės iškamšą – visų žiemos sunkumų simbolį. Ir būtinai daug kartų valgo, ypač blynų – kad metai būtų turtingi.

Lankantis Žemaitijoje būtina paragauti tradicinių žemaičių gėrimų ir valgių – mėtų arbatos, džiovintų obuolių giros, troškintų kopūstų su kiaulės koja, kruopinių vėdarų, bulvinių blynų, šventinio kastinio, rasalynės ar cibulynės sriubos.

DZŪKIJA

Dzūkija, dar vadinama Dainava, – nederlingiausias, tačiau miškingiausias Lietuvos regionas, yra šalies pietryčiuose, tarp Nemuno vidurupio ir Neries upės.

Pagrindinis pragyvenimo šaltinis daugeliui Dzūkijos gyventojų buvo, o ir dabar tebėra miškas. Anksčiau šiame regione žiemą žmonės kirtė medžius, tašė sienojus, gamino pabėgius, plukdė sielius, darė namų apyvokos daiktus, pavasarį žvejėjo, vasarą uogavo, rinko vaistažoles, medžiojo, o džiovintus grybus parduodavo net tolimų Rusijos gubernijų pirkliams. O ir dabar dzūkų džiovinti, konservuoti ar švieži šaldyti grybai bei miško uogos kaip delikatesai keliauja ne tik į Lietuvos parduotuves, bet ir į Vakarų Europą.

Dzūkijoje iki šiol išliko beveik visi senoviniai verslai. Trobesiai, baldai, namų apyvokos daiktai – viskas savo rankomis sukurama. Dzūkijoje taip pat daug stalių, puodžių, kalvių, pynėjų iš vytelių ir skiedrų, medžio drožėjų, juodosios keramikos meistrų. Dzūkės yra turbūt kūrybingiausios audėjos visoje Lietuvoje, puikios mezgėjos ir siuvinėtojos, šiaudelių narstytojos.

Dzūkija garsėja ir savo reto grožio gamta – didingais miškais ir ežerais, šaltiniuotomis upėmis ir pelkingomis laukymėmis.

Šis kraštas vadinamas dainingiausiu visoje Lietuvoje: dzūkai dainuoja ir sunkius darbus dirbdami, ir vestuvėse šokdami, gieda krikštydami kūdikėlį, rauda palydėdami mirusiuosius.

SUVALKIJA

Suvalkija, arba Sūduva, – regionas pietinėje–pietvakarinėje Lietuvos dalyje už Nemuno upės, todėl kartais vadinamas ir Užnemune.

Pagrindinis šio regiono gyventojų verslas nuo I tūkstantmečio pradžios buvo ir yra žemdirbystė. Žemdirbystei palankios derlingos žemės ir suvalkiečių darbštumas lėmė tai, kad šio regiono gyventojai buvo turtingiausi XIX–XX amžiaus Lietuvos ūkininkai, šiame krašte buvo daug išsilavinusių žmonių. Suvalkijoje yra gimęs Jonas Jablonskis – lietuvių bendrinės kalbos kūrėjas ir Lietuvos himno autorius Vincas Kudirka.

Suvalkija – tikras lygumų kraštas, o suvalkiečiai yra racionalūs, sumanūs ir be galo taupūs žmonės. Beje, lankydamiesi Suvalkijoje paragaukite šio krašto žmonių ant ajerų lapų kepamos gardžios duonos.

MAŽOJI LIETUVA

Mažąją Lietuvą vadinamas Klaipėdos kraštas – Kuršių Nerija, Šilutės ir Klaipėdos rajonas bei pietinė Tauragės apskrities dalis. Nuo XVI amžiaus iki 1918 metų Mažosios Lietuvos regionui priklausė ir dabartinė Kaliningrado sritis (Rusijos Federacija). Kaliningrade buvo išleista pirmoji lietuviška knyga, pirmoji gramatika, pirmasis dainynas, veikė pirmosios lietuviškos mokyklos.

Klaipėdos krašte yra vienas gražiausių Europos kraštovaizdžių – UNESCO paveldo šedevras – Kuršių Nerija. Nepakartojama yra ir Nemuno delta su daugybe salų ir senuoju Rusnės miesteliu, Minijos (Mingės) kaimas su upe vietoje centrinės gatvės, pamario gyvenvietė Kintai, Ventės ragas ir ornitologinė stotis – per šį kraštą eina Didysis paukščių migracijos traktas. Kaip sargybiniai stovi senieji Uostadvario ir Ventės rago švyturiai.

Ypatinga Mažojoje Lietuvoje medinė liaudies architektūra: trobų, prieangių, klėčių puošyba – ornamentais pjaustinėtos vėjalentės, užsibaigiančios žirgeliais ar kitokiais lėkiais. Tikėta, kad jie saugo sodybą nuo blogio. Į daugias išėjusiųjų senųjų pamariečių vietas saugo saviti kryžiai – krikštai.